

Ludo Simons, *Antwerpen – Den Haag retour. Over twee volken gescheiden door dezelfde taal*, Tielt, Lannoo, 1999, 133 pp., ill., 695 BeF, ISBN 90-209-3633-6.

Een van de voorvechters van intensieve culturele samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland, Ludo Simons, heeft een aantal oudere essays over Nederland en Vlaanderen opnieuw gebundeld. De essays geven een mooi inzicht in de manier waarop gedachten over en rechtvaardiging van nauwe Vlaams-Nederlandse banden, zich ontwikkeld hebben. De voorlopige kroon op de Vlaams-Nederlandse samenwerking was de Nederlandse Taalunie, waaraan Simons een bijdrage heeft geleverd. Aangezien hij een van de ideologen van deze samenwerking is, heeft de bundeling als historisch document in twee opzichten belang: vanwege de historische schetsen over enkele vooraanstaande Groot-Nederlanders en vanwege het gedachtegoed van Simons zelf.

Wat betreft de Vlaams-Nederlandse samenwerking is Simons een realist, die de erfenis van de Vlaamse romantiek rond samenwerking met Nederland nog met zich meedraagt. Hij weet goed hoe moeizaam de samenwerking tot stand is gekomen. Dit boekje is dan ook een ode aan Groot-Nederlanders van Jan Baptist Verlooy tot Johan Fleerackers, die met koppig idealisme geprobeerd hebben Vlaanderen vooruit te helpen, door nauwe banden met Nederland aan te gaan. Simons zoekt zijn inspiratie bij hen; geregeld citeert hij hen met instemming, want zijn opvattingen over Vlaams-Nederlandse samenwerking zijn nog altijd Groot-Nederlands. In zijn ogen zal België verder desintegreren ten gunste van de regio's. Nu het Belgische referentiekader wegvalt, mag Vlaanderen niet op zichzelf terugvallen, maar moet het op het brede gebied van de taal samenwerken met Nederland; alleen die samenwerking garandeert een betere zorg voor die taal en een gezamenlijke belangenbehartiging in het buitenland. Afgezien van de beperking tot het werkgebied van de Taalunie is deze opvatting nog dezelfde als die van de grote voorvechters van de culturele integratie in de jaren zestig en zeventig, Julien Kuypers en Johan Fleerackers. Dat de grotere zelfstandigheid van Vlaanderen juist veel reserves aan Nederlandse kant heeft weggenomen en de samenwerking vergemakkelijkt heeft, noemt hij niet; hij uit enkel zijn bezorgdheid over te sterke Vlaamse reflexen.

De artikelen in de bundel stammen uit de periode tussen 1976 en 1990. Het oudste artikel is tevens het meest polemische. Het is een verdediging van Pieter Geyl tegenover zijn critici, met name de Leuvense historicus Louis Vos. Het nogal belerende essay was destijds in 1976 een duit in het zakje van een heftige controverse tussen historici over de opvattingen van P. Geyl, die nooit op een overeenstemming is uitgedraaid. Dat ruim twintig jaar na dato dit debat nog eens wordt opgerakeld, toont wel aan dat Geyl bij sommige Vlamingen, onder andere bij Simons, nog steeds bewondering wekt en dat suggesties dat Geyl meer dan zuiver culturele Groot-Nederlandse intenties had, nog altijd tot heftige reacties leiden.

In alle artikelen in de bundel beklemtoont Simons het absoluut niet-politieke karakter van de Vlaams-Nederlandse toenadering. Dat is gezien het verleden van de politieke Groot-Nederlandse beweging heel begrijpelijk maar leidt dan wel tot een nieuw soort krampachtigheid en eufemismen. In de huidige Vlaams-Nederlandse samenwerking, in de officiële gestalte van de Taalunie en het Vlaams-Nederlands cultureel verdrag van 1995, waarop Simons overigens in het geheel niet ingaat, speelt politiek wel degelijk een rol. Het gaat om intergouvernementele samenwerking – en niet supranationale, zoals Simons de samenwerking in de Taalunie noemt – en daar spelen ambtenaren en 'het veld' een grote rol in, maar uiteindelijk moeten de ministers belangrijke knopen doorhakken. De Vlaams-Nederlandse samenwerking is (internationale) cultuurpolitiek.

Het meest omvangrijke en meest recente essay is een geactualiseerde versie van *Het ravijn tussen Essen en Roosendaal*. De wat dramatische titel dekt een gedreven pleidooi voor de Nederlandse Taalunie. De auteur reageert scherp op wie de intenties van dat orgaan niet deelt. Hij geeft een uitleg van de term culturele integratie, die tot veel misverstanden aanleiding heeft gegeven. Simons weet dat ook wel, maar reageert toch nogal afwijzend op eenieder die zijn versie van dat begrip – namelijk eenheid van de Nederlandse taal en gemeenschappelijkheid van de Nederlandse letteren – niet deelt. Even afwijzend reageert hij op mensen die kritisch staan tegenover het begrip Nederlandse cultuur. Dat begrip heeft decennia lang een belangrijke rol in de Vlaamse culturele bewustwording gespeeld maar is net zoals de term culturele integratie voor meer dan één uitleg vatbaar. De interpretatie van Simons heeft sinds de jaren zestig een belangrijke rol vervuld in Vlaanderen: vanwege dezelfde taal zijn er er culturele overeenkomsten tussen Nederland en Vlaanderen, ook al heeft het verschillende staatsverband tot culturele verschillen geleid. Simons heeft het voornamelijk over taalgebonden cultuur, want voor schilderkunst of muziek telt volgens hem het hele taalgebied minder, zij het dat hij zich dan in allerlei bochten moet wringen om een Franstalige Vlaamse schilder toch Vlaams te noemen. Het is toch veel eenvoudiger om dan van een Belgische schilder te spreken. Zijn vergelijking met de culturele differentiatie van Frankrijk en Duitsland gaat ook niet helemaal op en weerspiegelt de voortdurende ontkenning van enige Belgische trekken in Vlaanderen en van enige verwantschap met de Franstaligen. De verschillen tussen Nederlanders en Vlamingen interpreteert Simons als een verrijking van de cultuur, die leiden tot een grote verscheidenheid. Eventuele overeenkomsten met Franstaligen, omdat Vlamingen en Franstaligen tot aan de staatshervormingen een kleine anderhalve eeuw onder hetzelfde staatkundige dak hebben gewoond en in principe nog steeds wonen, komen minder aan bod. Een pleidooi voor de Taalunie heeft dergelijke op de romantiek van de Vlaamse beweging gebaseerde rechtvaardigingen helemaal niet nodig. Terecht merkt Simons op dat de Taalunie de uitkomst was van hard werken en compromissen sluiten. Hij schetst de Europese context waarin een Taalunie hard nodig is om de belangen van de Nederlandse taal en letteren te behartigen. Hij geeft voldoende argumenten voor een zakelijke samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen, die inmiddels op allerlei fronten tot stand is gekomen.

De bundel toont aan dat Simons door de jaren heen een consistente visie heeft gehouden op de Vlaams-Nederlandse samenwerking. Hij blijft een cultureel Groot-Nederlander, door de wol geverfd en zonder al te veel illusies. Het Groot-Nederlands cultureel idealisme, dat in de loop van de decennia steeds pragmatischer is geworden, heeft Vlaanderen geen windeieren gelegd. Tegelijkertijd was het de zwakke schakel in de verhouding met Nederland. In Nederland begrepen maar bijzonder weinig mensen wat de Vlamingen dreef en wekte het Vlaamse

streven naar culturele integratie eerder wrevel dan belangstelling. Nu Vlaanderen zelfstandig, zelfbewust en kritisch de relatie met Nederland vorm geeft, is het hoofdstuk van de culturele integratie afgesloten. Deze bundel is een stukje geschiedschrijving over de Vlaamse beweging, maar vooral een bron voor historici die de ideologie van de culturele integratie onderzoeken.

IRIS STEEN

EDELZANGERSLAAN 1, B-3010 KESSEL-LO